

Нови теми, нови инструменти и иновативни практики, приети от социалните партньори

Кратък преглед

Въведение

Основната цел на настоящото сравнително проучване беше да се събере информация за това как организациите на социалните партньори в целия Европейски съюз въвеждат и използват нови теми и иновативни подходи, инструменти и практики. В него ударението е поставено върху отговорите, проучени от социалните партньори, за посрещане на различните предизвикателства и нужди, възникващи в професионалния живот. Обхватът на проучването е ограничен до практиките на социалните партньори на междусекторно, секторно и национално равнище през периода 2000—2014 г. Основавайки се на литературен обзор на изследванията, направени от Eurofound и други организации, проучването се опира на информация и анализ, предоставени от мрежата на Eurofound, в която влизат европейски кореспонденти от целия ЕС и Норвегия.

Контекст на политиката

Социалният диалог запазва своето значение в Европа. Тридесет години след установяването на социалния диалог на равнище ЕС, всички участници са на мнение, че е необходим нов тласък на стремежа към европейски социален диалог. Освен това при политическите дискусии на равнище ЕС беше изтъкнато, че по-специално след кризата от 2008 г. започнаха нови обсъждания относно социалната справедливост, демокрацията, качеството на труда и новите модели на трудовоправни отношения, които отправиха предизвикателство към традиционните начини на колективни трудови правоотношения и системи за социален диалог. Важно е, следователно, да се изследва как социалните партньори са реагирали на множеството политически, законови и социални предизвикателства, проучвайки нови теми и нови инструменти, и създавайки иновативни подходи.

Основни констатации

В цяла Европа организациите на социалните партньори предприемат мерки за посрещане на предизвикателствата, пред които са изправени. Въпреки това значението, развитието и постигнатите резултати от тези мерки продължават да се различават и се поддават трудно на оценка.

Нови и иновативни теми в дневния ред на всички държави членки

Първият важен елемент, с който се занимава проучването, е определянето на аспекта на новост. Въпросът е разгледан в съответния национален контекст и съответната институционална среда, тъй като има много големи различия между системите на колективни трудови правоотношения и начините, по които организациите на социалните партньори си взаимодействат в зависимост от институционалната уредба.

В проучването са посочени два основни вида нови теми:

- нови теми от общоевропейска гледна точка (напр. изменение на климата);
- нови теми само за някои държави членки (напр. равенство между половете).

Извън тези различия, една от най-важните констатации на проучването е, че във всички държави от ЕС социалните партньори са се заели както да приемат нови теми в своя политически дневен ред, така и да прилагат нови и иновативни решения в отговор на нововъзникващите предизвикателства. В няколко държави те са участвали и в организационни промени, като сливания и кампании за набиране на персонал. Старите и новите държави членки се различават значително по обхвата на разгледаните нови теми и мотивацията за справяне с тях. В това отношение могат да се посочат три основни групи държави. Първата се състои от 11 държави (присъединилите се към ЕС след 2004 г. и Обединеното кралство), където националните социални партньори са се занимавали главно с теми, поставени от политическия дневен ред на равнище ЕС. Във втората група (10 държави от Централна, Източна и Южна Европа), в опита си да обхванат по-добре новите групи на пазара на труда или тези с ниски заплати или квалификации и да решат въпросите на социалната сигурност, социалните партньори са излезли извън ограниченията на „каталога минимум“ от нови теми. В третата група (осем скандинавски и западноевропейски държави), в отговор на вътрешни и външни движещи сили и предизвикателства, социалните партньори са проучили най-широкия обхват от нови теми.

Анализът показва, че инициативите на равнище ЕС, и по-специално споразуменията между социалните партньори на равнище ЕС — например споразуменията за заетост на срочен договор, работа от разстояние и равенство между половете — са имали силно въздействие върху избора на нови теми, които да бъдат разгледани от националните социални партньори. Това въздействие се проявява особено силно в държавите, в които както организационният капацитет, така и политическото влияние на социалния диалог и социалните партньори са сравнително слаби (напр. държавите от Централна и Източна Европа).

Увеличен натиск за промяна върху социалните партньори

Проучването потвърждава, че след 2008 г. натискът за промяна върху социалните партньори се е увеличил значително във всички държави членки. Тази тенденция изглежда обаче по-ясно очертана в държавите от Южна Европа и се проявява най-отчетливо в държавите, които са най-силно засегнати от кризата от 2008 г.

С проучването бяха установени няколко фактора на промяна, които са общи за работодателите и синдикатите. Те включват:

- вътрешни предизвикателства, в това число организационни, напр. нуждата да се реагира на все по-диверсифицираната работна сила и бизнес популация;
- външни предизвикателства, напр. реструктуриране, нарастваща безработица и законодателни реформи за регулиране на колективните трудови правоотношения.

Анализът показва освен това, че социалните партньори имат общи интереси и безпокойства относно необходимостта от подобряване на базата от умения и справяне с демографските промени, както и с нарастващата диверсификация на пазара на труда. Налице е също общ интерес за стабилизиране и засилване на ролята на самия социален диалог.

Налице са обаче и основни различия. През периода 2000—2014 г. синдикатите претърпяват по-голямо организационно реструктуриране от работодателските организации. Що се отнася до разглеждането на специфични теми и изпълнението на политиките, свързани с професионалния живот, между социалните партньори се запазват съществени различия.

Очевидно е, че не всички социални партньори имат необходимия капацитет да се адаптират и да приложат нови практики. Това се дължи главно на различията в организационната сила и на специфичната им рамка на колективни трудови правоотношения. Проучването установи данни за поляризация между държавите членки, в някои от тях социалните партньори изпълняват важна роля в регулирането на професионалния живот, а в други, те нямат никаква роля.

Три различни вида въздействие

Извършването на оценка на социално-икономическото въздействие на новите практики и на иновациите е трудна задача. В настоящото проучване са установени три различни вида въздействие:

- почти нормативно въздействие върху условията на труд: такъв е предимно случаят в държавите от Северна и Западна Европа;
- голямо, но не всеобщо въздействие: главно в южноевропейската група държави;
- минимално въздействие: главно в държавите от Централна и Източна Европа.

Проучването установи, че тези три вида въздействие се прекриват до голяма степен с различните модели на колективни трудови правоотношения, които съществуват в цяла Европа. Най-голямото въздействие е постигнато в онези държави от Северна и Западна Европа, за които са характерни силни синдикални и работодателски организации.

Заклучения

В опит да отговорят на новите потребности и да проучат възможността за промени, наследена от последните реформи на системите за колективни трудови правоотношения, организациите на социалните партньори вече използват някои иновативни подходи. Все още има, обаче, значителна необходимост от оценка на точния обхват и точното въздействие на тези подходи: мерките за подпомагане на извършването на оценка на настоящите действия, както и тези за разработване на други полезни начини на действие, могат да бъдат разработени и на национално, и на секторно равнище.

Потвърждава се, че процесът на социален диалог се нуждае от укрепване. Нека повторим, че разработените на секторно или национално равнище мерки могат да увеличат капацитета на социалните партньори за реагиране по отношение на нововъзникващите теми и предизвикателства.

Иновативната сила и иновативният потенциал на социалните партньори и на социалния диалог се корени в тяхната самостоятелност — и тя следва да бъде подкрепяна.

И накрая, извън въпросите по заетостта, е необходимо лицата, вземащи политически решения, да подкрепят и засилват ролята и активното участие на социалните партньори и на социалния диалог при обсъждането на основните предизвикателства, пред които са изправени европейските общества.

Допълнителна информация

Пълният текст на доклада „New topics, new tools and innovative practices adopted by the social partners“ (Нови теми, нови инструменти и иновативни практики, приети от социалните партньори) можете да намерите на: <http://www.eurofound.europa.eu/publications>

За повече информация се свържете с Isabella Biletta, ръководител изследвания, на електронен адрес: ibi@eurofound.europa.eu